

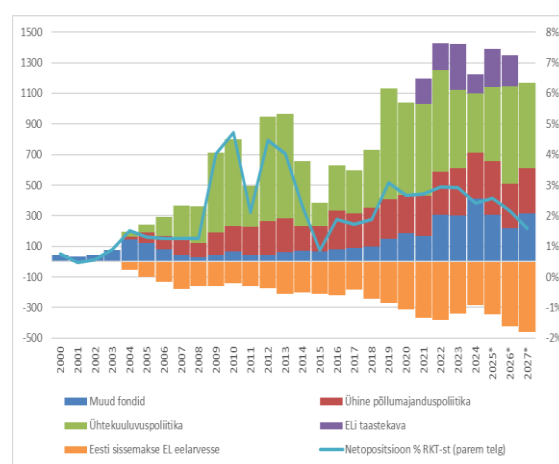
Eesti ja Euroopa Liidu eelarve

Eesti toetused EL eelarvest

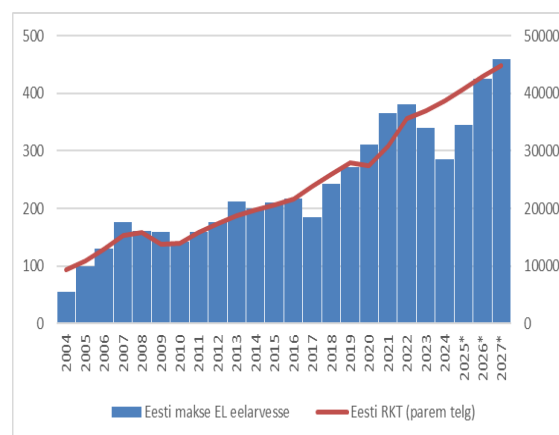
Eesti saadav toetus EL eelarvest on ELiga liitumisest alates ületanud märkimisväärselt Eesti poolt EL eelarvesse makstavaid summasid. Käimasoleval eelarveperioodil (2021-2027) saab Eesti EL ühisest eelarvest hinnanguliselt 6,8 miljardi eurot, EL eelarvesse maksame ca 2,6 miljardit eurot. Seega saab Eesti tagasi suurusjärgus 2,5 eurot iga EL eelarvesse makstud euro kohta. Joonisel 1 on Euroopa Komisjoni poolt EL eelarvest Eestile välja makstud toetused (miljonites eurodes) alates 2000. aastast, samuti Eesti sissemaksud EL eelarvesse ning Eesti netopositsioon (saadud toetuse ja makstud summade vahe osakaaluna RKT¹st), koos prognoosiga aastate 2025-2027 kohta.

Eesti toetused EL eelarvest on alates ELiga liitumisest 2004. aastal kasvanud, aastateks 2021-2026 lisandusid veel EL taastekava NGEU vahendid². Eesti sai NGEU toetust ca 1,42 miljardit eurot, millest suurem osa (863,3 miljonit eurot) tuleb taaste- ja vastupidavusrahastust (RRF). Eesti taastekavale lisandus 2022. aastal RePowerEU toetus (90,4 miljonit eurot), mis keskendub Venemaa fossiilkütustest sõltuvuse vähendamisele ja rohereformi hoogustamisele. Kasvanud on ka muudest EL fondidest saadavad riigipõhised toetused (nt kalandusfond ja siseturvalisuse fondid). Muude toetuste kasv kajastab Eesti vahendite taotlemist EL kesksete fondidest, nagu teadusprogramm „Euroopa horisont“, taristuprogramm Euroopa ühendamise rahastu, Euroopa Kaitsefond, keskkonna- ja kliimameetmete programm LIFE, kultuuriprogramm Loov Euroopa jne.

Netopositsioonist on näha, et EL toetused suhtena Eesti majanduse suurusesse jäävad väiksemaks, sest ka Eesti jõukuse tase suureneb. Joonisel 3 on näha, et ELiga liitumise ajal oli Eesti jõukuse tase 56% EL keskmisest inimese kohta ostujõudu arvestades, mis prognoosi järgi jõuab 2027. aastaks 87%-ni ELi keskmisest (vt joonis 3). Peamiselt on netopositsiooni vähenemine tingitud Eesti jõukuse kasvuga kaasnevast ÜKP toetuste vähenemisest.

Joonis 1: Eesti toetused 2000-2027 ja netopositsioon suhtena RKTsse.

Joonis 2: Eesti sisemakse EL eelarvesse ning Eesti RKT 2004-2027

¹ RKT – kogurahvatulu, inglise keeles GNI – *gross national income*. EL eelarvet arvestatakse osakaaluna RKT-st. RKT on ligilähedane SKPle, RKT on SKP miinus residentide poolt mitteresidentidele makstav esmane tulu ja välismaailmast saadav esmane tulu.

² Euroopa taasterahastu (NGEU) on ajutine instrument, mis loodi 2020. aastal COVID-kriisi sotsiaalmajandusliku mõju leevendamiseks. Selle raames eraldatakse kuni 750 miljardit eurot, eelkõige ELi majanduse elavdamise rahastamiseks.

EL eelarve tulud ja Eesti sissemakse EL eelarvesse

EL pikaajalise eelarve kulused rahastatakse järgmistest tululiikidest ehk omavahenditest: kogurahvatulul põhinev omavahend (70%), tollimaksud (13% omavahenditest), käibemaksubaasil põhinev omavahend (12%), ringlusse võtmata plastpakendijäätmetel põhinev omavahend (4%). Põhiosa eelarve tuludest moodustavad omavahendid, millele lisanduvad muud tulud nagu trahvid konkurentsikaasustest, tulud teenuste pakkumisest vms. Lisaks omavahenditele maksavad 2021-2027 perioodil liikmesriigid EL eelarvesse ka kindlasummalisi makseid (nö rebatid) viiele suurimale netomaksjale – Hollandile, Austriale, Rootsile, Saksamaale ja Taanile.

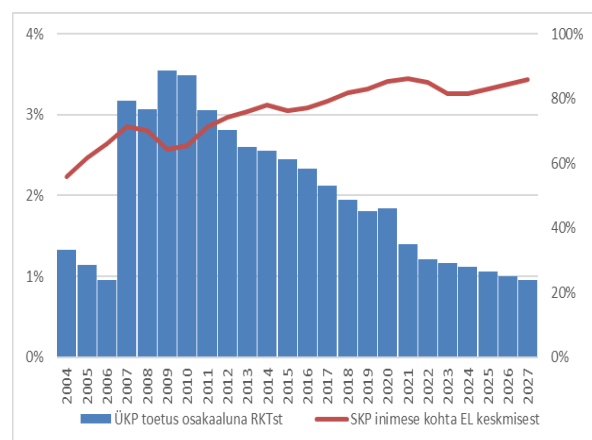
Liikmesriikidelt kogutakse tulusid EL eelarvesse nii palju kui on vaja ühiselt kokku lepitud kulude katteks vastavalt eelarve mahule. Eelarveperioodil 2021-2027 on EL eelarve maht ca 1% EL RKTst ehk 1 216 miljardit eurot. Eesti osakaal selle rahastamisel on ca 0,22% ehk seitsme aasta peale keskmiselt ca 372 miljonit eurot aastas. Eesti makse EL eelarvesse on aasta-aastalt kasvanud, enam-vähem sünkroonis Eesti majanduse suurusega (vt joonis 2), kuna põhiosa EL eelarve maksest põhinebki majanduse (RKT) suurusel.

Ühtekuuluvuspoliitika

ÜKP toetuste suurus sõltub liikmesriikide piirkondade SKP suurusel inimese kohta ostujõudu arvestades võrreldes EL keskmisega. ÜKP hõlmab Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF), Euroopa Sotsiaalfondi (ESF+) ja Ühtekuuluvusfondi (Cohesion Fund), mis pakub toetust liikmesriikidele, mille SKP on väiksem kui 90% EL keskmisest. Eesti SKP inimese kohta ostujõudu arvestades on 2021-2027 eelarveperioodil tõenäoliselt keskmiselt 84%-85% juures EL keskmisest, ehk on ÜKP üleminekupiirkonna kategoorias (SKP 75-100% EL keskmisest). Jooniselt 3 on näha, et mida jõukamaks on Eesti saanud, seda väiksemaks on jäänud toetused ÜKPst.

Kuigi toetus kogusummas on vähenenud aeglaselt, siis Eesti RKT kasvu tõttu on toetuste osakaal suhtena Eesti RKTst vähenenud kiiremini.

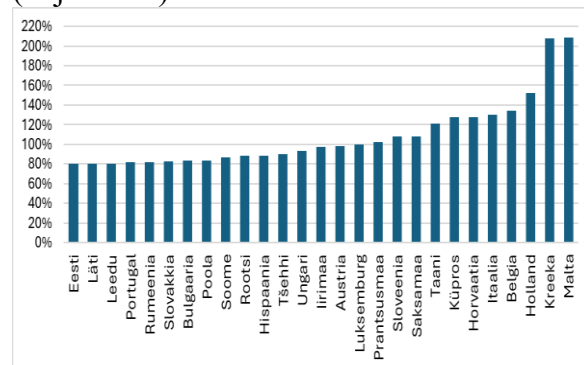
Eesti saab ÜKP fondidest eelarveperioodil 2021-2027 toetusi 3,37 miljardit eurot. Koos ÜKP fondidega rakendatakse 2021-2027 perioodil ka Õiglase Ülemineku Fondi (JTF), millest toetus Eestile on kokku 340 miljonit eurot. COVID pandeemia reageerimiseks, roheinvesteeringuteks ja majanduse elavdamiseks loodud REACT-EU lisas täiendavad vahendid (207,4 miljonit eurot) Euroopa Regionaalfondi ja Euroopa Sotsiaalfondi struktuuritoetustele.

Joonis 3. Eestile ÜKP toetused osakaaluna RKT-st ja Eesti jõukuse tase EL keskmist ostujõudu arvestades.

Ühine põllumajanduspoliitika

ÜPP eelarvest põhiosa (EL üleselt ca 80%) moodustavad põllumajanduse otsetoetused. Balti riikidel oli ELiga liitumisest alates kõige madalamad põllumajanduse otsetoetuste tasemed hektari kohta, mida on stabiilselt aasta-aastalt suurendatud. 2027. aastaks suureneb ÜPP otsetoetuste tase Eestis 80%-ni EL keskmisest hektari kohta (vt joonis 4).

Joonis 4. Otsetoetuste tase hektari kohta EL keskmisest 2027. aastaks